

poněvadž prý jinak dobře ovládal formální stránku jazyka; že jest to i povážlivě vzhledem k čtenářstvu, jehož jazykové svědomí jinak všude budíme a tříbíme; a posléze, že vady ty a nedopatření ta nejsou pro Vrchlického charakteristická, poněvadž prý se jich nedopouští důsledně. Přiznávám se, že mne tyto důvody nepřesvědčují. Předně: soudím, a jistě ne sám, že Vrchlický neovládal nikdy dobře jazyka českého — vždyť i básně jeho, a básně nejen z mládí, nýbrž i z let pozdních, hemží se jazykovými nesprávnostmi. Měli bychom tedy, kdybych se byl řídil zásadou pp. recensentů, ztřešněný tento paradox: učenou, uhlaženou korespondenci — to jest: příležitostné listy, vrhané ve spěchu na papír, většinou pozdě v noci, po celodenním zaměstnání — a nečesanou, neprotříbenou tvorbu básnickou jako definitivní dílo umělecké. To jest něco, co se mně nerýmuje a čemu nemohu přijíti na chuť! Po druhé: korespondence Vrchlického s Podlipskou *není určena lidu*, nýbrž inteligenci, takže tuším odpadá obava p. Kabelikova, že by působila zhoubně na jeho jazykové svědomí; ostatně, pak by nemohly se doporučovati lidu za četbu ani básně Vrchlického, neboť, opakují, i ony jsou svým jazykem někde přímo nečeské. Posléze: pokládám všechna nedopatření jazyková i pravopisná za charakteristická pro Vrchlického v tom smyslu, že již tehdy pudil jej spěch, horečný chvat, který nedovoloval mu vrátiti se k tomu, co vrhl na papír. Tolik in theoria. V praxi však jeví se rozdíl mezi ediční zásadou mojí a zásadou pp. recensentů vpravdě nepatrným. Píšeť p. prof. Kabelík o tom, jak in concreto bylo si věsti při transkripci (na str. 440—441): *nepodnikat oprav gramatických — po stránce tvaroslovné i syntaktické musí zůstatí všechno bez nejmenší změny* — opravit jen interpunkci a chyby čistě písařské. Jde tedy hlavně o interpunkci. Ale i zde mám pochyby. Měnití a doplňování interpunkci může býti případně vše velmi ožehavá. Jsou výborní znatelé stylu spisovatelského, kteří právě interpunkci prohlašují za duši stylu a za charakteristikon autorovo a doporučují právě zde největší zdrželivost. — — — Jinak jest ovšem s konkrétním provedením principu vydavatelského p. V. Brtníkem. Zde, souhlasím s pp. recensenty, mělo býti postupováno soustavně i methodicky.

### Malichernictví

V posledním čísle nového studentského listu Mladá generace vykládá jakýsi pan Miloslav Novotný o redaktoru „předního kritického časopisu pražského“, který dopsal administraci Mladé generace, aby mu neposílala dvou exemplářů tohoto listu, poněvadž má dosti na jednom, který dochází do jeho redakce. Nuže, tímto redaktorem jsem já, ale nechápu naprosto důsledků, které z mého činu prosté slušnosti vytlouká p. Miloš Novotný. Jemu jest totiž můj čin příznačný pro poměr „otců a dětí“, důkazem pro přesvědčení p. Novotného, že „otcové pokládají syny za cosi méněcenného, co netřeba bráti vážně“ atd. Rozumím-li dobře, jest p. Miloš Novotný uražen, že jsem mu nedal, jakmile mne došlo první číslo Mladé generace, posílati ihned výměnný exemplář Kmene. K tomu bych byl opravdu zavázán, kdybych byl *požádal* o redakční exemplář Mladé generace, *ale já toho neučinil*. Aby tedy netrpěla „noblesnost“ p. Novotného, pochybující o tom, že se jí dostane „revanže“, žádám, aby mně nebyla zaslána příště Mladá generace.

### Jaroslav Maria: Torquato Tasso

Figura Tassova byla do nedávna zahalena fantasiemi a legendami, které trvaly tím, že archivy ferrarské byly dlouho nepřístupny historickým badatelům. Teprve italský literární historik prof. Angelo Solerti vynáší odtamtud Tassa rekonstruovaného z autentických dokumentů. Jeho veliká kritická monografie byla ať přímo, ať zprostředkována jinými pracemi, referujícími o ní nebo z ní žijícími, pramenem této dramatické básně p. Jaroslava Marie, který zakládá si zřejmě na tom, že jeho Tasso jest bližší skutečnosti kulturně psychologické a historické než básnická fikce Goethova. Zdůrazňujeť p. Maria ve své předmluvě výslovně svou snahu „proniknouti náboženskou podstatu“ protireformační, barokní doby, již Tasso prožíval, dále „zhustiti mnoho vnějších dějů“ a posléze „plasticky vypjati neobyčejný počet charakterových složek nešťastného pěvce sorrentského“ — tedy snahu podati psychologicky bohatý a zajímavý portrét v jeho ovzduší dobově kulturním.

Na neštěstí tato snaha, i kdyby se zcela zdařila, může zploditi dílo *básnický zcela pustá a lysé* — a to stalo se také v případě p. Marie. Jest něco zcela jiného *báseň dramatická* a něco zcela jiného *zajímavá studie pathologicko-psychologická*. Práce p. Jaroslava Marie není žel nic víc než zajímavý kulturně historický feuilleton, zdialogovaný a scénovaný do čtyř aktů.

Od básníka žádáš, aby ti předvedl lidský osud symbolicky pojatý jako podobnost vlastního nitra, tedy osud veliký a významný, který by zachvěl tebou ve tvé schopnosti lásky i lítosti.

Ale to tento Tasso není. Máš před sebou básníka zvíkaného ve víře ve své dílo skrupulemi estetickými i nábožensky moralistními a odhodlaného přepřacovati je od základů jednak pro spásu své duše, jednak pro slávu a zisk světský. Dovidáš se o rozčarování princezny Leonory, která podivuje se básníkovi a ráda by jej milovala, kdyby ji z jejích představ a snů o něm nerušil zakrslý titěrný a malicherný Tasso člověk, spíš pedant a scholár než rytíř; dovidáš se o instinktivně správném citění mužů z lidu i učených profesorů, kteří jsou okouzleni Jerusalemem osvobozeným, ale nemohou přijít na chuť Jerusalemu dobytému, vyrobenému podle nové pravověrné estetiky; setkáváš se s jakýmsi „dítětem přírody“ Biancou Mansovou, které jest předmětem pošklebku i lítosti ten vyschlý homunkulus, jimž jest stárnoucí Tasso; slyšíš urážlivé nezdrovilosti její i hrubé vtipy šaška Bibiho; prostředkují se ti jiné ještě poznatky kulturně historické a kulturně psychologické.

*Ale básnický?*

*Nic.*

Tento člověk, štvaný žízni slávy i zisku a rozkoše — neodděluje toho jasně —, plazící se před inkvisitorem, uražený, šlapaný a mentorovaný kdekým, umírající vysílený chvíli předtím, než dali mu na hlavu věnec a oblékli jej v ornát, jest jen anatomický preparát, na němž demonstruje autor pochybené tendence, bludy, pošetilosti a zvrhlosti „doby“.

Jak málo!

A jaké bolestné thema pro meditaci o tom, že získali jsme všeho, vědomostí, důvtipu, vzdělání, ale ztratili zato *unum necessarium*: smysl *pro poesii*. Neboť není jí tam, kde není citěná výsostnost lidské duše, třebaš zdánlivě do prachu vržené a v něm deptané.

Vezmi si Goethova Tassa. Pan Jaroslav Maria prozíravě varuje před srovnáváním svého Tassa s Tassem jeho. Vezmi si scénu z posledního jednání, kde zlomený Tasso utíká se ke svému nepříteli Antoniovi a přimyká se k němu jako trosečník, a zachvěje se i po stotřiceti letech. Ne proto, že to napsal Goethe a že jsi hypnotisován jeho jménem — nejsi německý filolog goethovské cirkve a zakusil jsi, že Goethe napsal také dost věcí planých a pustých, které bys nechtěl čísti ani v předpeklí —, nýbrž proto, že jest *zde* zachycena ta prohlubeň lidství, ta kletba všelidského údělu tak mučivě pravdivě, že se k ní nepřiznává člověk než ve snech.

A přec i v *historickém* Tassovi jsou prvky, které nejsou bez všelidské symboliky, bez velikosti a hrůzy. Tasso při všech svých slabostech nebyl tak ubohý a bídný, jak jej výlučně líčí p. Jaroslav Maria. Jest lidská opravdovost i v jeho úzkostlivostech náboženských i v jeho vrtošivosti estetické, která nutila jej theoreticky spekulovati o problémech poetiky a v pojednáních rozebírali a uvědomovati si požadavky pravé epiky; žádala si jen básnického oka, aby byla postihnuta a vynesena láskyplně na slunce.

### Pan Stanislav K. Neumann

projevuje obšírně v 1. a 2. čísle Června své nadšení a opojení z dvou knih „skutečně nových“; z Božích muk od Karla Čapka a z Lelia od Josefa Čapka, jež jsem rozebral podrobnou a trpělivou analysou ve dvou člancích v minulém ročníku tohoto listu. Jsem poslední, kdo by chtěl bránit p. Neumannovi ve výraze jeho entusiasmů: okouzlili-li jej bratři Čapkové, dobrá, jest to věc jeho uměleckého svědomí a jeho soudnosti, z níž jest odpovědný před budoucností. Ale co jest naprosto nepřipustné, jest, aby p. Neumann *povšechnými* *paušálními* frázemi bagatelisoval jiná díla umělecká, jeho směru ať domněle, ať skutečně protichůdná, a aby urážel a podezíral kritické recenze knih Čapkových, snad méně nadšené než články jeho, ale zato věcné, doložené a zdůvodněné, jako byly referáty moje. Pronesl-li jsem názor, že v knize K. Čapkově jest rozpor mezi theoretickým programem „umění civilního“ a praktickým kultem zázračnosti a touhy po ní, byl názor tento opřen o podrobný rozbor a jasné logické argumenty a ty neodbaví se vyhýbavým pokrčením ramen a frázemi o „*pouhém* (!) citování zčeření“ a „*pouhém* (!) obratu do sebe v okamžicích znepokojení (!)“, jak činí p. Neumann. Jako nestačí opakovati třebas desetkrát slovo o *tvárných* silách tohoto „skutečně nového“ umění —, pokud *konkretným* *rozbořem* neukáží se tyto domnělé tvárné síly *při dile*, potud budu mít právo pochybovati o nich, zvláště vybavim-li si v mysli dialektické řetězce K. Čapkovy nebo beztvaré, patheticky slovné stíny Josefa Čapka.

### Proti návrhu Macharovu

Dočítám se v denních listech o návrhu Macharově, jak by spisovatelé darovali čtvrt milionu korun lidové universitě tím, že by každý z nich, podepisatelů loňského májového listu českému poselstvu, konal asi den práci písařskou: podepsal se tisíckrát na listek, opsal tři sta vět nebo slok ze svých děl; takové rukopisné listky daly

by se pak vázati v alba, na něž by donesly dámy kusy šátků a stužky, a alba prodávala by se po stu a dvou stech korunách...

Vyznávám otevřeně, že je mně celý ten papírový návrh odporný a že se této činnosti písařské pro blaho národa a jeho lidové výchovy nezúčastním. A to z těchto důvodů:

1. Nerad bych byl s určitými lidmi v albu. Abych byl konkrétní: hned na příklad ne s Arnoštem Procházkou. To není malichernictví, to jest úcta ke své osobě a ke své činnosti. Mohu jistě ctíti *odpůrce* a vážiti si ho a rád položiti své jméno vedle jména jeho ve společné akci — a blažený národ, kde má člověk takové odpůrce. *Takový* *odpůrce* — čestný, loyální, opravdový — je vlastně tvůj *spolupracovník*; někdo, kdo hledá jako ty a touží jako ty a tvoří jako ty o těchže záhadách a otázkách, jenže s jiných hledisk nebo jinými metodami, a tak tě opravuje nebo doplňuje. Jsou odpůrce, na něž může býti člověk hrd a kteří mohou býti tvou pýchou — a v zdravých kulturních poměrech mělo by tomu tak býti vždycky. Ale něco jiného jest zákeřník bez rytířskosti a noblesy, záštim impotence otrávený pomluvač a nacti-utrhač. S tím nechce a nemůže mít nic společného člověk, který si váží své osobnosti a své tvorby; s ním odmítá a právem odmítá společnou střechu i společný krb. Nebyl bych podepsal ani májového listu poselstvu českému, kdybych byl věděl, že bude o podpis požádán také Arnošt Procházka a že jméno mé bude s jménem jeho v jedné řadě.

2. Ale nebýti toho: nelíbí se mi ani návrh Macharův sám o sobě — nemá zdravého vnitřního jádra. Prodávati alba s autografy po stu a dvou stech a pěti stech korunách... promiňte, ale mně to čpí malichernictvím. Nenáviděl jsem před válkou všechny sběratele autografů jako prázdné, směšné hračkáře, kteří zabíjejí čas a peníze pustou marotou, — a kde jsem mohl, kazil jsem jim jejich sport. Žádal-li mně někdo o podpis, šlo-li to jen trochu, nedostal nic. Protiví se mně k smrti zájem o člověka a jeho soukromí, kde veřejnosti patří jen osobnost básnická nebo myslitelská, tvorba, dílo. Ano víc: jsem přesvědčen, pokud bude vládnouti tento kult soukromí spisovatelova — názor, že spisovatel svým *lidským já* jest něco zvláštního, výjimečného, hodného pozoru, názor, který vede na jedné straně k modlářství a fetišismu a na druhé k nejsurovějšímu pomluvačství a detektivnictví —, potud nemůže vzniknouti správné pojímání díla a tvorby, správná jich *spotřeba*. Nikoliv: spisovatel, řekl jsem stokrát lidem při nejrůznějších příležitostech, mí míli, jest člověk jako vy; neprožil ani nic víc ani v podstatě nic jiného než vy; jako vy prožil v životě jednu dvě tři velké radosti a mnohem víc hoře, bolesti, lítosti, zklamání; měl jako vy několik dní velikosti, síly a výsosti, a více chabosti, mdloby a poklesu, právě jako vy. Čím se liší od vás, jest jen jedno: *on vyslovil a dovede vysloviti své prožitky, vy ne*. Proto a jen proto jest vám zrcadlem, v němž se poznáváte. Jediná úcta, kterou mu můžete prokázati, jest úcta *spotřeba*. Čtěte jeho knihy; jděte jeho duchovnými stopami; promýšlejte, duchovně prožívejte jeho svět myšlenkový, a víc: *dožívejte, domýšlejte, dotvářejte ho!* To jest: jeho dílo budiž vám kvasem nového života, nové životní tvorby, vaší vlastní tvorby životní... Všecko ostatní jest lež, podvod, sebeklam, komedie nedůstojná člověka; jest farizejství, které říká „pane, pane“ a domnívá se, že tím již vchází do království nebeského. Tak, opakuji, mluvil jsem ne jednou, ale stokrát lidem za nejrůznějších příležitostí.

A nyní měl bych to zapřít a tančiti s ostatními směšnými kankan kolem nějakého